

A szabványok világa...

SZABVÁNYOK A BIZTONSÁGTECHNIKÁBAN – SOROZATUNK 12. RÉSZE

MSZ EN 50133-2-1:2001 ■ Riasztórendszerek

■ Beléptetőrendszerek biztonságtechnikai alkalmazásokhoz

■ 2-1. rész: Részegységek általános követelményei

A szabvány bevezetőjében található megállapítás szerint ennek a szabványnak kell tartalmaznia minden olyan általános követelményt, mely az MSZ EN 50133-1 szabvány 4.2 szakaszában található, beléptetőrendszert alkotó részegységekre vonatkozik.

Ezek az eszközök alapvetően két csoportra oszthatók:

■ Minden olyan eszköz (felismerőberendezés) ebbe a csoportba tartozik, mely a felhasználó felismerését képes elvégezni: ez lehet a biometrikus olvasóktól a különböző kártya- vagy tokenolvasókon át az egyszerű numerikus vagy alfanumerikus billentyűzetig bármilyen eszköz és ezek kombinációja, mely(ek) révén vagy segítségével megtörténhet a felhasználó azonosítása.

■ Beléptetőpont interfész, amely az alábbi részegységekből állhat:

- ▶ vezérlő és feldolgozóegység;
- ▶ tápegység;
- ▶ „APAS” felőli interfész;
- ▶ programozói interfész;
- ▶ kijelzőberendezés;
- ▶ a más rendszerekkel történő kommunikációt biztosító interfész(ek) (riasztórendszerek, munkaidő-nyilvántartó rendszerek stb).

E szabvány követelményeinek kielégítése egyúttal hivatkozási alapként megfelel a részegységek szabvány szerinti tanúsításának is.

■ A szabvány 1. fejezetében az **Alkalmazási terület** kerül megfogalmazásra, a 2. fejezet tartalmazza a **Rendelkező hivatkozásokat**, melyek magukban foglalják, hogy milyen egyéb szabványok követelményeit kell kielégítenie az eszközöknek (pl. EN 60529 [IP védetség]). A 3. fejezetben **kerülnek meghatározásra a Szakkifejezések**, azonban ez a fejezet gyakorlatilag egyetlen szakkifejezést tartalmaz, hiszen hivatkozik az MSZ EN 50133-

1-ben megtalálhatókra, de itt kiegészíti azokat a „részegység” fogalmával:

Részegység (component): A beléptetőrendszerek részét képező eszköz, amely legalább egy olyan feladatot ellát, amit az EN 50133-1 leír.

■ A szabvány 4. fejezete tartalmazza a **részegységekkel szemben támasztott követelményeket**, melyekben megtalálhatók a villamos biztonsággal, az EMC-vel, a környezetállósággal és a tápegységekkel, burkolatokkal szemben támasztott követelmények.

Fontos tudni: a szabvány előírja például, hogy minden, a beléptetőrendszerhez tartozó tápegység ki- és bemeneteit rövidzár elleni védelemmel lássuk el, melynek nem feltétlenül kell elektronikusnak lennie. Ha másodlagos tápáramforrással ellátott (akkumulátor) tápegységet alkalmazunk, akkor az elsődleges tápáramforrás (erősáramú hálózati tápfeszültség [230VAC]) hibáját ki kell jeleznie (4.5 Tápegység alfejezet).

Külön alfejezet (4.6 Burkolatok) foglalkozik a részegységek burkolatával szembeni követelmények meghatározásával.

MSZ EN 50133-7:2000 ■ Riasztórendszerek

■ Beléptetőrendszerek biztonságtechnikai alkalmazásokhoz

■ 7. rész: Alkalmazási irányelvek

A szabvány bevezetőjében egyértelműen fogalmazza meg, hogy kinek lehet szüksége erre a szabványra:

Ennek a szabványnak az a célja, hogy információt és útmutatást adjon a beléptetőrendszerek beszerzésével, szállításával, tenderkiírásával, telepítésével és karbantartásával foglalkozó szakembereknek.

Ez az európai szabvány elsősorban a biztonság

Meghatározásra kerülnek a burkolatok nyitására, a beállítószervek elhelyezkedésére, a kábelbevezetésre vonatkozó követelmények. A szabvány 4.7 alfejezetében található a dokumentálással kapcsolatos (4.7 Dokumentáció) elvárások és a 4.8 alfejezet tartalmazza a jelölésekkel kapcsolatos követelményeket.

■ **Az 5. fejezet tartalmazza mind a beléptetőpont interfészre, mind a felismerőberendezésre vonatkozó egyéb követelményeket.**

Fontos kritérium, hogy a beléptetőpont interfészre esetén egyértelmű előírás a szabotázs elleni védelem kialakítása, míg a felismerőberendezés esetén ez csak akkor szükséges, ha a részegység manipulálása egyszerű módon megtörténhet (pl. tesztgomb, zárlat, karbantartási üzemmód stb.).

Mindkét részegység esetén előírás, hogy vagy rejtett kábelbevezetést alkalmazzunk, vagy felügyelt összeköttetéssel rendelkezzen a rendszer többi elemeivel. Van ez alól az előírás alól egy jól definiált kivétel, azonban ez maradjon a szabvány titka.

Ebben a fejezetben esik szó a környezeti osztályoktól függő IP és IK védetségű fokozatokról is.

■ **A 6. fejezet, a funkcionális és a környezetállósági vizsgálatok módját és a megfelelésértékelésének kritériumait tartalmazza.**

A szabvány tartalmaz még egy „A” mellékletet is, mely előírás, de csak északi (Dánia, Finnország, Norvégia és Svédország) országokra vonatkozó különleges nemzeti (főleg környezetállósági) követelményeket tartalmaz:

ságilag felügyelt területeken történő személyi mozgásokat tekinti át, de alkalmazható más mozgások, pl. gépjármű mozgásának ellenőrzésére is.

A célból kiderül, hogy kik a közvetlenül érintettek.

■ **Az 1. fejezet az alkalmazási irányelvekről szól**, és van egy rendkívül fontos kijelentése:

Ez a szabvány nem tartalmaz ajánlást arra, hogy vajon szükséges-e automatikus beléptetőrendszer telepítése egy adott létesítményben vagy sem.

Azaz a felhasználó kockázatértékelése, az adott objektum veszélyeztetettsége és sok egyéb szempont befolyásolhatja egy adott beléptetőrendszer telepítésének igényét, azonban ha létesül, akkor e szabvány előírásainak figyelembevétele erősen ajánlott. (Sajnos a magyar gondolkodásban a szabvány alkalmazásának „önkéntessége” még mindig a „be...sz...k” kategóriába tartozik általában [mélységes tisztelet és bocsánat az általánosításért a kivételeknek].)

■ A **2. fejezetben** hivatkozásként az általános érvényű alapszabvány (MSZ EN 50133-1) hivatkozása történik meg, azaz gyakorlatilag a kettő együtt értelmezhető jól.

■ A **3. fejezetben** gyakorlatilag kiegészítésre kerül az alapszabvány szakkifejezés jegyzéke, mely több érdekes szakkifejezést (véleményem szerint Magyarországon ritkán átgondolt biztonsági kérdések!) tartalmaz. Íme, néhány példa:

3.1.1. Ismételt belépés időzített tiltása (timed anti-passback): Olyan működési mód, amely megakadályozza az újbóli belépés engedélyezését egy beléptetőpontra vagy egy felügyelt területre egy előre meghatározott időtartamig az adott felhasználó számára, ha már előzőleg engedélyezték a belépést.

3.1.2. Ismételt belépés terület-ellenőrzésű tiltása (area controlled anti-passback): Olyan működési mód, amely megköveteli, hogy a felhasználó jelen legyen egy meghatározott felügyelt területen ahhoz, hogy egy következő felügyelt területre beléphessen.

3.10. Kettesével engedélyezett belépés (two users access condition): Az a folyamat, amikor a rendszer akkor engedélyezi a felhasználók belépését, amennyiben az előre beállított időn belül ketten igazolják belépési jogosultságukat.

Véleményem szerint sok olyan biztonsági szintet növelő logikai kapcsolat magyarázata található itt meg, melyet a felhasználók még csak nem is ismernek, nemhogy alkalmaznák, vagy ezek ismeretében különösen fontos területek biztonsági szintjét növelnék (persze ezek a megoldások a fel-

használók [alkalmazók] kényelmi igényeit nem teljes mértékben kielégítő működési módok, de valamit valamiért! – igaz, ehhez nagyon jól definiált felelősségi és jogkörök, munkaköri leírások és ezek szigorú betartása, betartatása is szükséges!).

■ A szabvány **4. fejezete** írja le, hogy egy beléptetőrendszer megvalósítása milyen igények esetén célszerű (részletesebben a szabványban!).

■ Az **5. fejezet** részletesen meghatározza, hogy egy rendszertervnek mit kell tartalmaznia, mi kell, hogy az alapját képezze, milyen szempontokat kell figyelembe venni egy-egy beléptetőpont megvalósítása során, hogyan kell kezelni a több beléptetőpontos rendszereket, mik legyenek a prioritások és milyen egyéb szempontokat kell figyelembe venni egy rendszer tervezése során (pl.: szabotázs érzékelése; kiegészítő felismerési/érzékelési intézkedések [súly, fémdetektor, képösszehasonlítás, vizuális ellenőrzés stb.]; ismételt belépés tiltása [logikai, időzített, terület-ellenőrzésű]; kényszerriasztás; felülbírált; kettesével engedélyezett belépés; a legkisebb vagy legnagyobb számú jelenlét felülvizsgálata; látogatók kezelése; járműbeléptetés stb.). Természetesen általánosan alkalmazható modell nincs, mindig a helyi sajátosságok és helyi biztonsági koncepciónak megfelelő prioritású és felépítésű rendszert kell megvalósítani.

■ A **6. fejezetben** a telepítéssel kapcsolatos követelmények szerepelnek, úgy mint berendezések, tápellátás, kábelezés, beüzemelés. A szabvány körültekintően fogalmazza meg elvárásait pl. a beüzemeléssel kapcsolatban:

Kompetens személynek kell ellenőriznie és felülvizsgálnia, hogy a rendszer megfelelően működik-e, különös tekintettel a következőkre:

- a beléptetőpontok működnek, • a feldolgozó részek egységei által adott információk helyesek, • az összeköttetések más rendszerekkel jól működnek, és az ezek részére továbbított üzenetek értelmezhetők, • a különböző típusú kijelzések működnek, • a vonatkozó dokumentumok és utasítások mellékelve vannak, • a rendszer folyamatosan működik a villamos hálózat lekapcsolása után is (ha ez a tulajdonság igény volt). Ezekhez a tesztekhez nem szükségesek a

megrendelő adatai, ideiglenes adatok is alkalmazhatók.

■ A **7. fejezet** az „Átadás”-sal kapcsolatban fogalmaz meg kritériumokat. A **8. fejezet** az üzemeltetéssel kapcsolatos elvárásokat tartalmazza:

A beléptetőrendszer kezelése és üzemeltetése a megrendelő felelőssége.

Komplex létesítmények esetében ajánlatos egy próbaüzem beindítása a rendszer teljes körű üzemeltetése előtt.

A menedzsment felelősségi köre: • a felhasználók oktatása, • a felhasználók, rendszergazdák és adatmentők ellátása írásos használati utasítással, • a felhasználók tájékoztatása és motiválása az objektum biztonságával kapcsolatban, • a rendszer adatbázisának frissítése, • a megfelelő reagálás minden riasztás esetében, • a rendszer karbantartásának megszervezése, • az adatbázissal kapcsolatos nemzeti előírások betartása.

Fontos az a szemléletmód, hogy az üzemeltetéssel, adatbázissal, jogosultságkezeléssel kapcsolatos feladatokat nem a telepítőre, nem a karbantartó és hibaelhárító szervizre, hanem az üzemeltetéssel foglalkozó szervezeti egységre bízta. Ez így van Magyarországon mindenhol, vagy csak egyes (mások által túlbuzgónak nevezett) intézmény esetén?

■ A **9. fejezetben** a karbantartással kapcsolatos alapelvárások kerülnek megfogalmazásra.

■ A **10. fejezet** a „Dokumentálás”-sal kapcsolatos elvárások gyűjteménye, külön az általános elvárásokra vonatkozóan, külön a tervezési dokumentációt illetően, külön a beüzemelési-átadási dokumentációkra vonatkozóan, és külön a karbantartással kapcsolatos iratokat illetően.

■ A szabvány „A” mellékletében a szabványcsalád alkotóelemeiben ismertetésre kerülő szakkifejezések gyűjteményes magyarázata található.

■ A „B” melléklet tulajdonképpen egy „Irodalomjegyzék”.

A következő rész(ek)ben az MSZ EN 50134-x szabványsorozatot, azaz a segélyhívó rendszerekre vonatkozó követelményeket ismerhetjük meg.

Móré Attila